

Украйна – България

БЕЗМЕЖНОСТ ПОЕТИЧНИХ ТРАДИЦИЙ

Нещодавно дивом попаднала мені до рук книжка-білінгва болгарки Анжели Димчевої «Голки уві сні» (Луцьк, «Твердиня», 2017, 148 с.). У травні цього року у Вінниці, в готелі «Поділля», на міжнародному шевченківському святі спілкувалася з головою Асоціації болгарських письменників міста Софії Захарі Івановим. Аж раптом до нас підходить його колежанка Анжела і, дізнавшись, що я цікавлюся болгарською поезією та намагаюся перекладати її українською, із радістю підписала мені згадану вище книгу дуже своєрідного жанру («ліричні фрагменти») у перекладі М. Мартинюка і В. Мельника.

Анотація відразу зацікавлює нестандартністю форми: «Всеки от нас е имал неспокойни ноци, когато тревожни мисли са пробо ждали съня му. Но не всеки записва тези безсънни състояния. Има ли смърт намистина, как любовта се превръща в омраза, колко тежи лицемерството? И още призрци: религия, измама, пари, думи, илюзии, завист, самовнушение, отмъщение, свобода... Толкова много са тези «Игли в съня», които не оставят авторката Анжела Димчева да сложи карнавалната маска на щастие и да отми-не по есенните улици на България».

«Кожен з нас переживава неспокойни нощи, коли тривожні думки пронизували його сні. Але не кожен фіксував ті безсонні стани. Чи реальна смерть, як любов перетворюється на ненависть, скільки важить лицемірство? І ще химери: релігія, обман, гроші, слова, ілюзії, заздрість, самонавіювання, помста, свобода... Так багато цих «голок уві сні», які не дозволяють авторці Анжелі Димчевої одягати карнавальну маску щастя і загубитися серед осінніх вулиць Болгарії».

Любомир Левчев у своїй передмові, що дістала назву «Ілюзії, які тануть на наших очах» (до речі, так само можна охарактеризувати і ілюстрації та обкладинку роботи художниці Райни Дамяни) називає цю книгу незвичайною – «збірник філософських і поетичних фрагментів, які можна віднести до жанру короткої або афористичної прози, різноманітної за змістом метафоричного вираження і морально інтимних послань»; «... це своєрідний внесок у критико-есеїстичну думку болгарської літератури – вони написані поетом і літературознавцем, який добре знає проблеми болгарських письменників».

До всього сказаного слід додати, що 55-річна письменниця з Євросоюзу, авторка п'яти поетичних збірок та однієї критичної книги. Понад 500 її публікацій фігурують у тридцяти друкованих та електронних медіа. Її вірші вже опубліковані російською, українською, німецькою, польською, сербською, турецькою, італійською та іспанською мовами. Анжела Димчева є лауреаткою кількох національних нагород, а перша збірка, видана чотири роки тому в Україні, має назву «Сезони душі».

Вчитуючись в Анжеліні рядки, створені за останні чотири роки, я підсвідомо виділила найцікавіше: Болгарія, мистецтво, поезія, любов, гріх.

Поділюся з вами відкриттями. А насамперед, зазначу, що дев'ятнадцять здвоєних (віддзеркалених) ілюстрацій Райни Дамяни тонко доповнюють і розкривають тексти. Їхній жанр також нелегко визначити: це щось невловиме на межі понять: «відтінення», «відлуння», «крізьтумання»... Якась чорно-біла чи то графіка, чи то акварель, що теж нагадує ірреальні сні: переходи, перевтілення, повені, навіть потоки, мрії, ілюзії, спогади, прагнення, пошуки, пірнання в глибини власної та чужих душ. Власне, це – яскраве співтворство художниці та письменниці, яка пише про життя і мистецтво: «Ти і ти, аз і аз. М'ягла-письк, м'ягла-задух, м'ягла-кръв... М'ягла като форма на живот».

«Ти і ти, я і я. Туман-зоік, туман-задуха, туман-кров... Туман як форма життя».

Або таке, що можна сприйняти і як зображене: «Конвульсите на Земята излеждат като рефлексия от неравномерния ритъм на милиони влюбени сърца». «Конвульсії Землі виглядають як відображення нерівномірного ритму мільйонів закоханих сердець».

Мистецтво – це щось «непоясненне в любові»: «Дишам в графіка, работа в карикатура, движа се в плакат, говоря в анимация, остарявам в скулптура... Но вали нежност в чужда живопис».

Дихаю в графіці, працюю в карикатурі, рухаюся в плакаті, говорю в анимациі, старію у скулптурі... Але ніжність струментить у чужому живописі».

Отже, що цікавого я ще вчитала? Про Болгарію, яка мене давно вабить. Дарую для роздумів і переосмислення: «София е така заразена с древност, че виждам духовете на траки и римляни да се качват в метрото заодно с мен».

«София настільки заражена древністю, що видно духи фракцій і римлян, які сідають в метро разом зі мною».

«България се намира в ерата на най-непростимата духовна и естетическа експлоатация – тя ни води към първобитен век».

«Болгарія перебуває в ері найнепростимішої духовної та естетичної експлуатації – це веде її до первісних часів».

«Сълногледите – милиони пълнолуния, накачали в зелената плът на България... Да отворим очите им, докато още има деца с нашата кръв».

«Соняшници – мільйони повних місяців, понатиканих на зеленій плоті Болгарії... Відкриймо їм очі, поки ще маємо дітей, наших по крові».

З книжки «Голки уві сні» я зізналася про сучасного болгарського художника Христо Явашева, який здобув світову славу завдяки унікальному мистецтву пакування предметів, архітектурних споруд і природних об'єктів. А також про Олію Кривоу, сучасну болгарську письменницю, філософа, літературознавця, авторку наукового терміну «інтертекстуальність» (як на мене, це і про книги-білінгви).

Цікаві визначення дає болгарська поетеса сучасного мистецтву, зокрема – поезії:

«Искусство е сяпю... Щом не вижда, че създават му е просяк».

«Мистецтво сліпе... Якщо не бачить, що його творець – жебрак».

«Усмихката енергизира тялото, музиката инжектира тонус във вените, вярата в доброто е виаграта за мисълта, любовта отключва чакрите на душата и тогава нахлува с лечебната си струя... поезията».

«Посмішка заряджає тіло, музика вприскує тонус у вени, віра в добро – віагра для думки, любов відмикає чакри душі і тоді нахлинає цілющим струменем... поезія».

«Поезията е пеперуден мост... По него душата пристъпва чисто гола».

«Поезия – міст із метеликів... Душа по ньому ступає зовсім голою».

«Искусство не иска жертви, защото то самото е жертва на признатия гений».

«Мистецтво не потребує жертви, бо воно само – жертва визнаного гения».

З болгарської книги дізналася про етнічні особливості народу, який я так поважаю:

«Българинът обича да носи едни и същи дрехи, да дъвче една и съща храна, да се упова на идеята за везанлия месия – още един мит е просто уплътняване на аурата му».

«Болгари люблять носити один і той же одяг, жувати одну й ту саму їжу, уповати на ідею про несподіваного месію – ще один міф є просто ущільненням їхньої аури».

І ще зрозуміла, що існує особливий подовжений болгарський тиждень:

«За мен седмицата има осем дни. И осмият ден е тогава, когато ще се будя.. с теб».

«Для мене тиждень має вісім днів. І восьмий день настає тоді, коли я прокидаюся... з тобою».

А чи знаєте, що, за А. Димчевою, «останній вальс» – це «наука любові»?

А як вам такий афоризм: «Одна лиш невидима нитка взаємності в наших поглядах варта більш за обручку», – він вартий найкращого вірша. І як можна не погодитися з висловом:

«Но кое обединяе човечеството? Седем милиярда любовни истории... И всяка заслужава да бъде разказана...»

«Але що об'єднує людство? Сім мільярдів любовних історій... І кожна заслуговує бути розказаною...»

Так само «заслуговує бути розказаною» і творчість цієї лірично-влучної та метафорично-дошкульної письменниці і поетеси.

Вдячна Анжелі за таке чудове знайомство! Чекатиму нових книг!

Антоніна КОРІНЬ,
поетеса, перекладач, відповідальний секретар
Кіровоградської обласної організації
«Нашите хора», м. Кропивницький

МИНИАТЮРИ ОТ ЖИВОТА НА БУРГУДЖИЙЦИ

Предлагаме на вниманието на читателите на в-к „Роден край“ разказите на **Петр Дмитриевич ЧЕЛАК** – председател на **Белгород-Днестровското българско културно-просветно дружество**. Разказите описват хората и случките, взети от живота по време на неговото пребиваване и работа в бесарабското българско село Бургуджи (Виноградовка), Арцизко, откъдето са родом родителите на г-н Челак.

Петр Дмитриевич е свидетел на описаното в произведенията му, което го вдъхновява те да се появят на хартия. Написани са на диалекта, който той владее, за да покаже колорита на родния си български език. Пронизани са с хумористична нотка, за да се четат по-лесно и по-интересно. Както споделя самият Петр Дмитриевич, всяко едно късче е за реален герой, случай от живота му.

Засега той има написани повече от 50 разкази, които въобще планира да издаде в една сборка, защото интересът към тях е доста голям – Петр Дмитриевич ги представя на неголям кръг хора, на своите сънародници и приятели от оглавяваното от него дружество, които с нетърпение и интерес очакват да чуят нова забавна история.

Надяваме се, че и роденкраевският читател също позитивно ще посрещне литературния опит на талантливия и ерудиран родолюбец, бесарабския българин Петр Дмитриевич Челак.

НА УЧЕБА В ТАРБУНАР

„Когато станах голям, тате упрегна хубавата пара коне, – ми разказваше дядо Начо. Натвари един окорок, един чувал брашно, едно ведро сирене и ма закара в Тарбунар при немеца Отто. Немецът беше най-силен столяр на всичкия край. Тате го помоли да ме научи на своето ремесло. Тате разгрузи каруцата и каза, че ще дойде след две седмици. Пак с продуктите нека да хранят своето семейство и мене. След две седмици тате дойде и Отто ми каза, че от мене няма да стане столяр. Тате ме закара се там у Тарбунар при немеца Карло, който беше хубав ковач. Тате се договори с немеца и си отиди в село, а пък аз останах да се опитам да стана майстор. През две седмици тате дойде с голяма надежда, че от мене ще стане човек, а пък Карло каза на тате да ма взема вкъщи. Тогава тате ми река да сядам на каруцата, че ще отиваме в село, да паса телците.“

Когато тръгнахме да караме къде селото, на край Тарбунар имаше кръчма и тате дръпна каруцата по-близо до нея. Върза кантармите за дуваря и тръгна да влиза в кръчмата, когато са повърна и ме извика. Влязахме в кръчмата и тате помоли у кръчмарина един голям бокал вино, погледна на мене и ми каза да налея и на мене една чаша. Аз га глътнах тава чаша на една глътка. Тогава тате каза: «У Отто не взе в главата, у Карло не се научи, а пак тука бързо, бързо!»

ВАЛАШКУ ЖЕЛЮ

1. «Бате Желю много години работеше у горния магазин. Рядко га му казваха „горния“, защото магазина беше на горния край на селото, по-често му казваха у Валашку Желю по името на продавача (по прякула). В този магазин можеше да купиш хляб, бакалея, ракия (само на износ), пак вино можеше да са изпий колко желай душата. Можеше да се купи прален парашок, сапун и дори чорапи и някоя пара ботуши.

Както казва бате Желю: «Всеки ден и час се стараях да не нарушавам правилата на търговията. Но веднъж сатаната ма подведе. Влязах двама представителни мъжа и помолиха да им налея два по сто ракия и аз им налях, пак знаях, че нямам право. Те са засмяха и един от тях извади от джоба малка червена книжка. Казаха ми да дам мерната колба, пак аз направях вид, че търся я под щандата. Извадих един парцал, започнах да истривам прилавака и нарощно обърнах и двети чашки с ракията. Започнах много силно да прося прошка и им дадох мерната колба. Проверяващите са засмяха, магнаха със ръцете и излязоха от магазина.»

2. «В едно лято в магазина при Валашку Желю влязоха двама чужди мъже и започнаха да са жалват, че навън е много горещо. Казаха ми, че тяхното спасение ще бъде като им направя два «шприца». Дядо Желю започнал да са извинява, че той не знае какво е то «шприц». Тогава те му казват да налея у два бакала малко хубаво сухо червено вино и бакалите да допълни със студена минерална водичка.

Дядо Желю направил тъй, както те искали, те изпиях и много благодариха продавача, че той ги спасил от голяма жара. Двамата излязали от магазина, а пак бате Желю още дълго стоеше замрял. Хората, които бяха в магазина и наблюдаваха за тая картина, питали Желю ко става, на което той им отговорил: «Сорок години работя в този магазин и всеки път доливаш у виното вода и не знаех, че това «шприц» му са дума».

3. В една лятна вечер, когато слънцето почти сядаше зад хоризонта, до магазина на Валашку Желю застана голяма машина с пълен кузов мъже. Това бяха комбайнери на селското стопанство.

В полето, дето збираха реколта, премина дъждец. Те спряха своите агрегати и тръгнаха да си вървят в селото. Когато минаваха покрай магазина, решиха да изпият по едно шишенце бира. Те влязоха в магазина черни, както щом излязали от шахтата. Само зъбите им бяха бели и се светиха. Бате Желю на този момент седеше на столчето за прилавака и неговите боси крака бяха в един таз със студена вода. Той пулеченка си мърдаше във водата пръстете на краката. Бати Желю им рекал: «Е, хора добри! Да ви и блазя, че целият ден сви на свеж въздух, а пак аз погибавам у този магазин».